

UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISH STRATEGIYASI

Yuldasheva Gulbahor Taxirovna

TIUE-Tashkent International University of Education Universiteti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablarida ta'lim sifatini oshirishning dolzarb masalalari, zamonaviy pedagogik yondashuvlar hamda ta'lim jarayonini takomillashtirish strategiyalari tahlil qilinadi. Shuningdek, o'quvchilarning bilim va kompetensiyalarini rivojlantirish, o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish, raqamli texnologiyalarni ta'limga joriy etish va samarali boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirishning ahamiyati yoritiladi. Ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar hamda ularning amaliy natijalari asosida maktab ta'limining samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: ta'lim sifati, umumiy o'rta ta'lim, ta'lim strategiyasi, pedagogik innovatsiyalar, raqamli texnologiyalar, kompetensiyaviy yondashuv, o'qituvchi malakasi, ta'lim samaradorligi, ta'lim boshqaruvi, zamonaviy ta'lim.

KIRISH

Bugungi globalashuv jarayonlari, fan-texnika taraqqiyoti, innovatsion jamiyatga bo'lgan ehtiyoj yoshlar uchun ko'plab imkoniyatlar yaratmoqda. Ular oldiga tezkor qarorlar qabul qilish, innovatsion tafakkurni shakllantirish, intellektual salohiyatni oshirish bilan birga milliy va umum insoniy qadriyatlarga sodiq bo'lishdek hayotiy talablarni qo'ymoqda.

Chindanda, o'z ertangi kelajagiga befarq bo'lmagan millat, yorug' va farovon kunlarni uning egalari bo'lmish yosh avlod istiqbolida ko'rgan millat ta'lim-tarbiyaga alohida e'tibor qaratadi.

Ma'lumki, ta'lim-ta'lim oluvchilarga chuqur nazariy bilim, malakalar va amaliy ko'nikmalar berishga, shuningdek ularning umumta'lim va kasbiy bilim, malaka hamda ko'nikmalarini shakllantirishga, qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan jarayon, shuningdek, tarbiya - aniq maqsadli ijtimoiy-tarixiy tajriba asosida yosh avlodni har tomonlama kamol toptirishga, ularning ongini, ma'naviy-axloqiy qadriyatlar va dunyoqarashini shakllantirishga qaratilgan tizimli jarayondir. Albatta, ta'lim-tarbiya ong mahsuli.

Ta'lim-tarbiya tizimini shu asosda ongni o'zgartirmasdan turib, ma'naviyatni rivojlantirib bo'lmaydi. "Xalq ta'limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, malaka va shaxsiy rivojlanishga yo'naltirish, shuningdek, raqamli transformatsiyani keng joriy etish kabi uzoq muddatli vazifalarni belgilab berdi.[1]

Bugungi kunda ta'lim sifatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Globallashtirish va raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan sharoitda umumiy o'rta ta'lim maktablarida ta'lim samaradorligini ta'minlash, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini xalqaro talablar darajasiga olib chiqish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu bois, ta'lim jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish, o'qituvchilarning kasbiy salohiyatini oshirish hamda ta'lim sifatini baholash tizimini takomillashtirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri sanaladi.

Bugungi kunda ta'lim sifati har qanday davlatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Ta'lim tizimining samaradorligi mamlakatning intellektual salohiyati, innovatsion rivojlanishi va raqobatbardoshligini ta'minlaydi. Shu sababli umumiy o'rta ta'lim maktablarida ta'lim sifatini oshirish masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Asosiy qism. Ta'lim sifati deganda o'quvchilarning davlat ta'lim standartlari asosida belgilangan bilim, ko'nikma va malakalarni egallash darajasi, shuningdek, ularning mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish va hayotiy vaziyatlarda bilimlarini qo'llay olish kompetensiyalari tushuniladi.

Zamonaviy ta'lim tizimida faqat nazariy bilimlarni berish yetarli bo'lmay, o'quvchilarda amaliy ko'nikmalarni shakllantirish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida ta'lim sifatini oshirishning eng muhim strategiyalaridan biri o'qituvchilarning kasbiy mahoratini muntazam rivojlantirib borish hisoblanadi.

O'qituvchi ta'lim jarayonining asosiy subyekti bo'lib, uning bilim darajasi, pedagogik mahorati va innovatsion yondashuvlari ta'lim sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois pedagog kadrlarning malakasini oshirish kurslarini zamonaviy talablar asosida tashkil etish, ularga ilg'or pedagogik texnologiyalarni o'rgatish hamda tajriba almashish imkoniyatlarini kengaytirish zarur.

Ta'lim sifatini oshirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash ham muhim o'rin tutadi. An'anaviy dars usullaridan tashqari interfaol metodlar, loyiha asosida o'qitish, muammoli ta'lim va kompetensiyaviy yondashuvlardan foydalanish o'quvchilarning darslarga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Interfaol metodlar orqali o'quvchilar mustaqil fikrlashga, o'z nuqtayi nazarini erkin ifodalashga va jamoada ishlashga o'rganadilar. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi¹⁷.

Raqamli texnologiyalarni ta'lim tizimiga keng joriy etish ham ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarga bilimlarni tez va samarali o'zlashtirish imkonini beradi.

¹⁷ Ahmad Sh., Umirzakova S., Muhtaba G., Amin M.S., Whangbo T. Education 5.0: Requirements, Enabling Technologies, and Future Directions // International Journal of Educational Technologies. 2023.

Elektron darsliklar, virtual laboratoriyalar, onlayn ta'lim platformalari va multimedia vositalari dars jarayonini yanada qiziqarli va samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Ayniqsa, masofaviy ta'lim imkoniyatlarining rivojlanishi ta'limning uzluksizligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ta'lim sifatini oshirishda o'quv dasturlari va darsliklarni takomillashtirish ham muhim vazifa hisoblanadi.

O'quv dasturlari zamon talablariga mos ravishda yangilanib borilishi, ularda nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy mashg'ulotlar ham keng o'rin olishi lozim. Darsliklar mazmunining sodda, tushunarli va qiziqarli bo'lishi o'quvchilarning bilimlarni samarali o'zlashtirishiga yordam beradi. Shuningdek, xalqaro baholash dasturlari talablariga mos topshiriqlarning darsliklarga kiritilishi o'quvchilarning funksional savodxonligini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Maktablarda ta'lim sifatini oshirishning yana bir muhim yo'nalishi ta'lim jarayonini samarali boshqarish hisoblanadi. Ta'lim muassasalari rahbarlarining boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish, ichki monitoring tizimini takomillashtirish va natijadorlikka asoslangan boshqaruv mexanizmlarini joriy etish ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Maktab rahbariyati o'qituvchilar faoliyatini qo'llab-quvvatlashi, sog'lom pedagogik muhit yaratishi va innovatsion g'oyalarni rag'batlantirishi lozim.

O'quvchilarning ta'lim olishga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytirish ham ta'lim sifatini oshirishning muhim shartlaridan biridir. O'quvchi dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylangandagina yuqori natijalarga erishish mumkin. Shu maqsadda rag'batlantirish tizimlarini takomillashtirish, fan olimpiadalari, tanlovlar va turli intellektual musobaqalarni keng tashkil etish maqsadga muvofiqdir. Bunday tadbirlar o'quvchilarning qobiliyatlarini yuzaga chiqarish va ularni yangi yutuqlarga undash imkonini beradi.

Ta'lim sifatiga ta'sir etuvchi muhim omillardan biri ota-onalar va maktab hamkorligidir. Ota-onalarning ta'lim jarayonidagi faol ishtiroki o'quvchilarning o'zlashtirish ko'rsatkichlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli maktab va oila o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, ota-onalarni farzandlari ta'limidagi mas'uliyatini oshirish muhim hisoblanadi. Ota-onalar yig'ilishlari, seminarlar va maslahatlar orqali bu hamkorlikni yanada rivojlantirish mumkin.

Bugungi kunda xalqaro baholash dasturlarida ishtirok etish ta'lim sifatini baholashning muhim vositasiga aylanib bormoqda. PISA, TIMSS va PIRLS kabi xalqaro tadqiqotlar o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini xalqaro mezonlar asosida baholash imkonini beradi. Ushbu tadqiqotlar natijalari asosida ta'lim tizimidagi mavjud muammolar aniqlanadi va ularni bartaraf etish bo'yicha zarur chora-tadbirlar ishlab chiqiladi. Shu bois maktablarda xalqaro baholash dasturlariga tayyorgarlik ko'rish tizimini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega. Ta'lim sifatini oshirishda moddiy-texnik bazani mustahkamlash ham alohida o'rin tutadi. Zamonaviy sinfxonalar, laboratoriyalar, kompyuter texnikalari va internet

tarmog'i bilan ta'minlangan maktablar o'quvchilarning sifatli ta'lim olishlari uchun qulay sharoit yaratadi. Ta'lim muassasalarining infratuzilmasini yaxshilash o'quv jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Shunday qilib, umumiy o'rta ta'lim maktablarida ta'lim sifatini oshirish kompleks yondashuvni talab etadi.

O'qituvchilarning malakasini oshirish, zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalarni joriy etish, o'quv dasturlarini takomillashtirish, samarali boshqaruv tizimini yo'lga qo'yish, xalqaro baholash mezonlarini amaliyotga tatbiq etish hamda ota-onalar bilan hamkorlikni mustahkamlash orqali ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqish mumkin. Bu esa kelajakda raqobatbardosh, bilimli va yuksak salohiyatga ega yoshlarni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, umumiy o'rta ta'lim maktablarida ta'lim sifatini oshirish mamlakatning barqaror taraqqiyoti va raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning muhim omili hisoblanadi. Ta'lim jarayoniga zamonaviy pedagogik yondashuvlar va raqamli texnologiyalarni joriy etish, o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish hamda ta'lim boshqaruvini takomillashtirish ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini xalqaro standartlar asosida rivojlantirish orqali ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqish mumkin. Mazkur strategiyalarni izchil amalga oshirish kelajakda intellektual salohiyati yuqori, raqobatbardosh va ijodkor yoshlarni tarbiyalashga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi PF-5712-son "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni.

2.UNICEF Uzbekistan. General Secondary Education: Competency-Based Curriculum and Learning Assessment Systems. Tashkent, 2024.

3.Ahmad Sh., Umirzakova S., Mujtaba G., Amin M.S., Whangbo T. Education 5.0: Requirements, Enabling Technologies, and Future Directions // International Journal of Educational Technologies. 2023.

4.O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. O'zbekiston Respublikasida umumiy o'rta ta'lim ko'rsatkichlari. Statistik to'plam. Toshkent, 2026.

5.Madatov X., Matlatipov S., Aripov M. Uzbek Text's Correspondence with the Educational Potential of Pupils: A Case Study of the School Corpus // Educational Data Research. 2023.

6.UNICEF. Education Transformation and Digital Learning in Uzbekistan. Tashkent, 2024.

